

Lausunto

15.04.2026

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Tieteen vapaus edellyttää myös perusrahoituksen vakautta. Toimenpiteistä puuttuu korkeakoulutuksen riittävän perusrahoituksen turvaaminen. Tällä hetkellä Suomessa on yksi Euroopan tiukimmin rahoitusohjatuista korkeakoulusektoreista.

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Jatkuvan oppimisen rahoitusta ja ohjausta koskevassa uudistuksessa on syytä huomioida, että yliopistojen opetusyhteistyötä tukeva kannustin rahoitusmallissa on edelleen tarpeen. Korkeakouluverkostojen tarjoama yhteinen opetus vähentää päällekkäistä opetusta ja lisää opiskelijoiden mahdollisuuksia laajentaa osaamistaan ja erikoistua opinnoissaan. Esimerkiksi UniPID-verkoston tarjoamat monitieteiset globaalin kehityksen verkko-opinnot ovat tarjolla 10 yliopistolle, kun taas globaalin kehityksen tutkinto-opetusta on tarjolla ainoastaan kahdessa yliopistossa.

Opetustyön arvostuksen lisääminen on haastavaa, mikäli opetus- ja tutkimusuralla meritoituminen tapahtuu pääosin tutkimusansioden kautta. Myös rahoitusmalli huomioi tutkimusrahoituksen ja julkaisut, mutta opetusansiot näkyvät vain kokonaisina tutkintoina, jotka eivät yksilöidy yksittäisten opettajien ansioksi. Opetustyön arvostuksen lisääminen ei voi olla vain korkeakoulujen tehtävä, vaan koko sektorin ohjauksella on vaikutusta siihen.

Maahanmuuttajien valmentavan koulutuksen laajentuminen kattamaan koko yliopistosektori on myönteinen ja tarpeellinen suunta.

Tohtorintutkintojen tavoitteellisen suorittamisajan säätämisessä on syytä huomioida mahdollisuus suorittaa tohtorintutkinto ansiotyön ohessa osa-aikaisesti.

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoitteista puuttuu tavoite Suomen korkeakoulusektorista vastuullisena ja tasa-arvoisena kumppanina, joka tekee yhteistyötä globaalisti tavoitteenaan molemminpuolinen intressi ja yhteinen tiedontuotanto. Yhteistyö globaalin etelän kanssa mahdollistaa osaamisen jakamisen, molemminpuolisen oppimisen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen. Moninapaisessa maailmassa globaalilla etelällä on ratkaiseva rooli, jota ei tule ohittaa.

Globaalit murrokset ja yhteiskunnalliset muutokset sekä yhteiskunnan ja elinkeinoelämän innovaatiot sekä kestävä talous mainitaan kohteina, jotka edellyttävät tieteellistä tutkimusta ja taiteellista toimintaa. Tekstistä puuttuu maininta ihmiskunnan suurimmista haasteista eli ilmastonmuutoksesta ja luontokadosta, jotka edellyttävät tieteellistä tietoa, jotta pystyisimme elämään planetaarisissa rajoissa.

**Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet?
Ovatko toimet oikeita?**

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Tutkimusrahoittajien tulisi tarjota tukea myös tutkijanuran kansainvälistymiseen, ml. globaalin etelän asiantuntijuuden kasvattamiseen. Nykyisellään kansalliset globaalin etelän yhteistyöhön suunnatut kansalliset rahoitusinstrumentit keskittyvät pienimuotoiseen koulutusyhteistyöhön, mikä ei tarjoa riittävää tukea rakentaa osaamista laajempien tutkimushankkeiden toteuttamiseen globaalin etelän yhteistyössä. Ilman kansallista rahoitusta EU-rahoitukseen nojaaminen ja yhteisrahoitteisista EU:n kehitysinstrumenteista pois jättäytyminen kaventaa Suomen mahdollisuuksia rakentaa keskeistä roolia globaalin etelän akateemisessa yhteistyössä. Tutkimusorganisaatioiden ja tutkimusrahoittajien tulisi noudattaa eettisen ja tasa-arvoisen kumppanuuden ohjeita globaalissa yhteistyössään, ei ainoastaan turvallisuus huomioiden. Suomen tulisi myös hyödyntää paremmin kansainvälisten tutkijoidensa kansainvälisiä verkostoja ja paikallisen kontekstin tuntemusta.

Globaalin kestävän kehityksen toteutumiseksi planetaarisissa rajoissa Suomen korkeakoulu- ja tiedesektorin tulee tehdä yhteistyötä globaalisti ja erityisesti globaalin etelän maiden kanssa, joihin ilmastonmuutos ja luontokato vaikuttavat ankarimmin. Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon visioita ei ole riittävästi huomioitu korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiossa, vaikka tulevaisuusselonteko tuo esille erityisesti korkeakoulusektoriin kohdistuvia tutkimustarpeita.

Kestävyysmurroksen toteutumiseksi globaalia kestävyysosaamista ja globaalikasvatusta tarvitaan korkeakoulusektorilla kaikilla tutkintotasoilla, jonka kautta opiskelija ymmärtää paikallisen ja globaalin välisen yhteyden ja oppii kriittistä ajattelua. Liikkuvuusjaksojen lisäksi korkeakoulujen tulisi lisätä verkkopohjaista, virtuaalista koulutusyhteistyötä osana tutkintokoulutusta jokaisessa koulutusohjelmassa, mikä lisää inklusiivisen ja tasa-arvoisen kansainvälistymisen mahdollisuuksia sekä Suomessa että globaalisti. UniPID-verkosto toteuttaa esimerkiksi verkko-opetusta yhteistyössä globaalin etelän yhteistyöyliopistojen kanssa.

Maahanmuuttopolitiikan tulee tukea korkeakoulutuksen ja tutkimuksen mahdollisuuksia tuottaa kansallista osaamista ja osaavaa työvoimaa sekä kansainvälisten osaajien työllistymistä ja työnhakua. Suomi ei hyödynnä maahanmuuttaneiden ja Suomessa korkeakoulutettujen kansainvälisten opiskelijoiden osaamista riittävästi. Korkeakoulujen työelämäyhteyksien rakentaminen kansainvälisissä tutkinto-ohjelmissa ei riitä, vaan suomalaisen työelämän tulee kehittyä huomioimaan maahanmuuttaneiden ja Suomessa korkeakoulutettujen ulkomaalaisten osaaminen, ja mahdollistaa poliikan kautta heidän pitkäaikainen työskentelynsä.

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Korkeakoulut toteuttavat yhteistyötä korkeakouluverkostojen kautta, joiden kautta myös päällekkäisyys vähenee. Opetusyhteistyön lisäksi verkostot tarjoavat tärkeän vertaistuen väitöskirjatutkijoille ja heidän ohjaajilleen.

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Valtionrahoituksen uudistuksessa tulisi huomioida, että vision tavoite tieteen vapaudesta toteutuu. Suomen aiempaa merkittävästi alhaisempi sijoitus akateemisen vapauden indeksissä osoittaa, että perusrahoituksen tulisi taata paremmin tutkimuksen ja opetuksen vapaus, joita liian tiukasti kohdennettu tutkimusrahoitus ja poliittinen ohjaus kaventavat.

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuositusten kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosituskokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

Suomi rooli osana globaalia tiedeyhteisöä näyttäytyy visiossa liian kapeana ja erityisesti globaalin kilpailun näkökulmasta. Suomi on vahva erityisesti yhteistyön ansiosta.

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

Vision tilannekuvassa korostetaan, että akateeminen vapaus ja tieteen vapaus ovat Suomessa turvattuja, mutta ei viitata sen heikkenemiseen tasoon.

Kansainvälisen yhteistyön merkitystä korostetaan kilpailun näkökulmasta ja pohjoismaiseen sekä eurooppalaiseen yhteistyöhön nojaten. Samaan aikaan globaalin korkeakouluyhteistyön kansallista rahoitusta on vähennetty, vaikka se on edellytys laajemman globaalin yhteistyön osaamisen rakentamiseksi. Tässä on ristiriita.

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

-

9. Muut kommentit

-

Kurki Kaisa
Finnish University Partnership for International Development - Yliopistojen
globaalin kehityksen verkosto